

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NOVEMBER 2018

GRAAD 10

REKENINGKUNDE VOORBEELD: VRAESTEL 2 (A)

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

NASIENBEGINSELS:

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag vir daardie item verloor het nie (geen vreemde-item-strafpunte vir misplaaste items nie). Geen dubbelpenalisering toegepas nie.
2. Strafpunte vir plasing of swak aanbieding (bv. besonderhede) is slegs van toepassing indien die kandidaat punte vir die bedrae vir daardie item verdien het.
3. Volpunte vir korrekte antwoord. Indien die antwoord foutief is, merk die berekening wat voorsien is.
4. Indien 'n vooraansuiweringsyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die berekeningepunt toe vir daardie syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie). Let wel: As syfers aangedui in memo vir komponente of berekeninge, dra hierdie nie die metode punt van die finale antwoord ook nie.
5. Tensy anders getoon, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
6. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
7. Waar strafpunte toegepas word, kan die punte vir daardie afdeling van die vraag nie as 'n negatiewe syfer getoon word nie. Waar metodepunte toegeken word vir bewerking, moet die nasiener die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.
8. 'Bewerking' beteken kontroleer bewerking. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. Let wel: kontroleer bewerking moet +, -, x, ÷, wees of per memo.
9. 'Een deel korrek' beteken bewerking en een deel korrek. Waar metodepunte toegeken word vir een deel korrek, moet die nasiener die redelikheid van die antwoord ondersoek en ten minste een deel korrek, voor die punt toegeken word. As 'n syfer 'n metodepunt verdien het word dit beskou 'een deel korrek'
10. In berekeninge, moet nie punte toeken nie vir bewerking as teller en noemer omgeruil is – hierdie is ook van toepassing op verhoudings.
11. Met die toekenning van metodepunte, maak seker dat kandidate nie volpunte kry vir enige vir enige item wat foutief is nie, ten minste gedeeltelik. Dui aan met 'n ☒.
12. Wees bedag daarop dat party kandidate geldige alternatiewe buite die memorandum verskaf..
13. Kodes: f = vreemde item; p = plasing/aanbieding.

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 12 bladsye.

VRAAG 1**(20 punte; 15 minute)****1.1 WAAR of ONWAAR**

1.1.1	Onwaar ✓
1.1.2	Onwaar ✓
1.1.3	Waar ✓
1.1.4	Waar ✓

4

1.2 Bereken die ontbrekende bedrae:

BTW (INKLUSIEF)	BTW (EKSKLUSIEF)	BTW BEDRAG
(a) 1 495 ✓✓	R1 300	R195
R2 760	(c) R2 400 ✓✓	(b) R360 ✓✓
(d) R 4 025 ✓✓		R525

8

1.3.1 Bereken die BTW wat die besigheid moet betaal of ontvang

$$5\,280 - 279 - 3\,870 = 1\,131 \text{ ✓} \quad \text{Een deel korrek}$$

2

1.3.2 Jy het ontdek dat die BTW-bedrag nie op die vasgestelde datums inbetaal is nie. By navrae is vasgestel dat die bestuurder die BTW-geld gebruik het om besigheidsuitgawes te betaal. Stel EEN oplossing aan die bestuurder voor en verduidelik waarom jy hierdie oplossing aanbied.

ADVIES/OPLOSSING ✓✓	REDE ✓✓
Hy moet die BTW wat ingevorder is direk aan SAID oorbetaal op die voorafbepaalde datums. Hy mag nie die geld vir ander betalings/doeleindes gebruik nie.	Indien BTW nie oorbetaal word nie, sal die SAID dit ondersoek en boetes en rentes hef. Hy is 'n agent van die SAID - gelde ingevorder behoort nie aan hom/die besigheid nie. As hulle SAID-geld gebruik, beteken dit hy het 'n kontantvloei-probleem wat hy nie aanspreek/oplos nie.

4

1.3.3

Mpumi, die eienaar, het aan die boekhouer voorgestel dat hulle BTW hef op alle goedere wat hulle verkoop (insluitend die nulkoersitems), maar dat hulle 'n aparte joernaal vir die BTW betaalbaar aan SAID hou.

Lewer kommentaar op hierdie voorstel. Verskaf EEN aspek.

Enige relevante verduideliking wat insig van nulkoers-BTW illustreer. ✓✓

Moontlike antwoorde:

- 'n Supermark sal nulkoers items verkoop en hulle mag nie BTW op hierdie goedere hef nie (onwettig/oneties)
- Bedrieglike optrede / bedrog. Wil klante benadeel deur SAID as 'n front te gebruik.
- Indien hulle gevang word, sal swaar boetes opgelê word; besigheid kan gesluit word; klante verloor.
- Deur 'n aparte joernaal te hou, beteken dat hulle doelbewus hul klante bedrieg en valse inkomstesifers aan SAID gee.

2

TOTALE PUNTE
20

VRAAG 2**(35 punte; 30 minute)****2.1****Verduidelik waarom die Krediteurekontrolerekening en die totaal van die Krediteurelys dieselfde moet wees.**

Geldige verduideliking: ✓✓

Die kontrolerekening en die individuele krediteure-rekeninge word vanaf dieselfde stel dokumente en joernale opgeskryf/opdateer.

Inligting van die joernale wat van toepassing is op krediteure word na die kontrolerekening oorgeboek. Dieselfde inligting word ook na individuele krediteure grootboekrekening oorgeboek.

2

2.2**Regstellings in die Krediteurekontrolerekening**

BESONDERHEDE	DEBIETKANT	KREDIETKANT
Saldo op 1 Oktober 2018		48 735
Krediet aankope van voorraad		72 480
Joernaalkrediete		1 450
Bank en korting ontvang	62 910	
Totale terugsendings en afslag	3 510	
Joernaaldebite	2 250	
Addisionele inligting: (i)		2 000 ✓✓
(ii)	-	-
(iii)	90 ✓✓	
(iv)	960 ✓✓	
(v)	-	-
(vi)		2 120 ✓✓
TOTAAL VAN ELKE KOLOM	67 720 ☑	126 785 ☑
Saldo op 31 Oktober 2018		57 065 ☑

11

2.3

KREDITEURELYS OP 31 OKTOBER 2018

KREDITEUR	DEBIET	KREDIET
Green Winkels		14 255
Becker Bpk (13 505 + 10 000)		✓✓ 23 505
Suns Pakstoor (5 685 – 90✓ – 960✓)		✓ bewerking 4 635
Lamb Verskaffers (8 940 – 1 460)		✓✓ 7 480
Brown Winkels (–1 315✓ + 1 460✓)		✓ bewerking 145
ZZ Verspreiders (–2 120✓ + 2 120✓)		✓ bewerking 0
Best Bakery (9 615✓ – 1 285✓ – 1 285✓) – 2 570 (2 punte)		✓ bewerking 7 045
		✓ Bewerking 57 065

18

ZZ Verspreiders: Die nul kan in die debiet- of kredietkolom aangedui word.

2.4

Charl wil die bestuur van sy krediteure verbeter. Verskaf TWEE interne beheer maatreëls wat hy kan gebruik om sy doel te bereik.

TWEE geldige aspekte: ✓✓ ✓✓

- Gereelde oudits; kontroleer dokumente en rekeninge om optekeningsfoute tot 'n minimum te beperk.
- Oorweeg 'n gerekenardiseerde optekenstelsel / rekenaarprogram/sagteware om doeltreffendheid/effektiwiteit te verbeter.
- Maak betalings vroegtydig om die voordeel van kortings te benut.
- Verdeling van pligte - deel verantwoordelikheid. Een persoon kontroleer 'n ander een se werk.

4

TOTALE PUNTE

35

VRAAG 3**(40 punte; 30 minute)****3.1 VASTE BATES****3.1.1****Gee EEN rede waarom 'n vastebateregister 'n nuttige beheerinstrument vir vaste bates is..**

Enige EEN geldige rede: ✓✓

Moontlike antwoorde:

- Verifikasie van bates vir Balansstaat-doeleindes
- Kan fisies die bate items vergelyk / kontroleer met die bateregister
- Vinnige verwysingsbron van bate-item se geskiedenis indien dit verkoop word

2

3.1.2**Bereken die waardevermindering op voertuie vir die jaar wat op 28 Februarie 2018 geëindig het.**

$$\text{Oue: } R300\,000 \times 20/100 = R60\,000 \checkmark\checkmark$$

$$\text{Nuut: } R60\,000 \checkmark \times 20/100 \times \frac{6}{12} \checkmark = \underline{R\,6\,000} \checkmark$$

$$R66\,000 \checkmark \text{ (Bewerking; Een deel korrek)}$$

6

Bereken die drawaarde (boekwaarde) van voertuie op 28 Februarie 2018.

$$R360\,000 \checkmark - (R108\,000 \checkmark + R66\,000 \checkmark \text{ (sien berekening hierbo)})$$

$$= R186\,000 \checkmark \text{ (Bewerking; Een deel korrek)}$$

4

3.1.3

		BEREKENINGE	ANTWOORD
(i)	Drawaarde op 28 Feb 2017	26 000 - 2 600	23 400✓
(ii)	Waardevermindering op 28 Feb 2018	23 400 $\checkmark$ x 10%✓ (sien (i))	Een deel korrek 2 340 $\checkmark$
(iii)	Opgehoopte waardevermindering op 28 Feb 2018	2 600 ✓ + 2 340 $\checkmark$ (sien ii)	Een deel korrek 4 940 $\checkmark$
(iv)	Drawaarde op 28 Feb 2018	(26 000 – 4 940) Of 23 400 – 2 340 (sien (iii))	Bewerking; Een deel korrek 21 060 ✓ $\checkmark$

8

3.1.4

Die eienaar van Malan Handelaars is bekommerd oor die bestuur en veiligheid van die voertuie, ten spyte daarvan dat hulle sekuriteitskameras geïnstalleer het.

(i) Verduidelik EEN gevolg van die praktyke gerapporteer.

EEN geldige antwoord: ✓✓

Voertuie mag beskadig word/in ongelukke betrokke wees na werksure; versekering sal dit nie dek nie.

Onderhoudskoste/Dienste moet gouer gedoen word - diensplansal vroeër verval.

Hoër brandstof- en olie-uitgawes - nie daarvoor begroot nie; onnodige uitgawes.

(ii) Stel EEN beheermaatreël voor wat Malan Handelaars kan instel om hul voertuie se interne beheer te verbeter.

Enige EEN geldige antwoord: ✓✓

- Bou/Voorsien toesluit-motorhuise vir veilige parkering na ure
- Neem veiligheidswagte na ure in diens
- Installeer 'n opsporingstoestel in elke voertuig

4

3.2 VOORRAAD

3.2.1

Verskaf enige EEN kenmerk van die deurlopende voorraadstelsel.

Enige EEN geldige antwoord: ✓✓

- Voorraadbewegings word op 'n gereelde /deurlopende basis aangeteken in die Handelsvoorraadrekening
- Koste van verkope is ook op die kredietkant aangeteken by die verkooppunt
- Diefstal/Lekasies/Skade word vinnig ontdek
- 'n Voorraad telling/-opname sal die slotvoorraad voorhande bepaal en enige tekorte/verliese in voorraad uitwys.

2

3.2.2

(i)	Voorsien die ontbrekende besonderhede (kontrarekening) vir (i) aan die debietkant. Koste van verkope ✓			1
(ii)	Die totale kontantverkope vir Mei 2018 was R79 200. Bereken die bedrag vir (ii) in die Handelsvoorraadrekening. $79\,200 \checkmark \times 100/160 \checkmark = R49\,500 \checkmark$ een deel korrek			3
(iii)	Voorraad, kosprys R1 600, is aan die DBV geskenk. Hierdie goedere was teen 'n spesiale prys gemerk vir R2 400. Die boekhouer het geen inskrywing vir hierdie transaksie gemaak nie. Toon die korrekte dubbelinskrywing vir hierdie transaksie			
	REKENING GEDEBITEER	REKENING GEKREDITEER	BEDRAG	
	Donasies ✓	Handelsvoorraad ✓	R1 600 ✓	3
(iv)	Bereken die Handelsvoorraadrekening se saldo op 31 Mei 2018 (voor die fisiese voorraadopname): LET WEL: Sluit jou antwoorde vir (ii) en (iii) hierby in. Sien (ii) Sien (iii) $(23\,850 + 2\,100 + 49\,500 + 1\,600 = 77\,050) \text{ *Bewerking; Een deel korrek}$ Saldo: $99\,250 \checkmark - 77\,050 \checkmark \text{ *} \checkmark = R22\,200 \checkmark$ Bewerking; Een deel korrek Aanvaar 'n grootboekrekening-metode			4
(v)	Na 'n fisiese voorraadopname op 31 Mei 2018, is die werklike waarde van die handelsvoorraad voorhande R1 230 minder as die saldo van die Handelsvoorraadrekening. Stel TWEE moontlike redes voor waarom hierdie bedrae van mekaar verskil. Enige TWEE relevante redes: ✓✓ ✓✓ deelpunte vir onvolledige antwoorde - Voorraad is uit die stoorkamer verwyder sonder die nodige toestemming of dokumentasie / Voorraadbeheermaatreëls is nie doeltreffend nie - Voorraad is gesteel / Winkeldiefstal - Voorraad is bestel and vanaf ontvangde dokumentasie ingeskryf, maar die items is nog nie fisies ontvang op 31 Mei 2018 nie.			4

TOTALE PUNTE
40

VRAAG 4**(30 punte; 25 minute)****4.1 KOSTEBEGRIPE**

4.1.1	veranderlike ✓
4.1.2	direkte materiaal ✓
4.1.3	primêre ✓
4.1.4	indirekte arbeid ✓

4

4.2.1 Bereken die kostes per dag. Toon berekeninge duidelik.

BEREKENINGE	ANTWOORD
(i) Direkte arbeid (30×10) $300 \checkmark \text{ hamburgers} \times R2,50 \checkmark$	R750 ✓
(ii) Direkte materiaal 375 (twee punte) $2\,680 \checkmark + (25 \checkmark \times 15 \checkmark) + 165 \checkmark$	Bewerking R3 220 ✓
(iii) Fabrieksbo-koste $(400 \times 40\%)$ $120 \checkmark + 250 \checkmark + 160 \checkmark$	Bewerking R530 ✓
(iv) Totale produksiekoste $R750 + R3\,220 + R530$	Inspeksie (sien antwoorde hierbo) R4 500 ✓
(v) Koste per hamburger (sien iv) $4\,500 \div 300 \checkmark$	R15 ✓✓
(vi) Verkoopprys per hamburger $(\text{Sien (v)}) \quad (\text{of 1.8) een punt}$ $R15 \checkmark \times \left(\frac{180}{100}\right) \checkmark$	R27 ✓

3

5

5

2

2

3

4.2.2

Mandy is van mening dat sy haar wins kan verhoog deur kostes te verminder. Sy wil fokus op direkte materiaalkoste en fabrieksbokoste.

Stel TWEE koste-vermindingsmaatreëls vir direkte materiaalkoste en EEN maatreël vir fabrieksbokoste voor wat sy kan instel.

Direkte materiaal:	Voorstel1: Soek na goedkoper verskaffers Maak hamburgers volgens bestelling / Gee 'n keuse van slaai, tamaties of souse.
	Voorstel 2: Onderhandel met verskaffers vir kortings Vind meer koste-effektiewe produksiemetodes / Verminder vermorsing
Fabrieks-bokoste:	Voorstel 1: Onderhandel 'n verminderde % of fooi wat aan die skoonmaker betaal moet word / Gebruik eie personeel om skoon te maak Kyk uit vir goedkoper plek/onderhandel vir 'n laer huur Maak hamburgers volgens bestelling om elektrisiteitskoste te bespaar.

6

TOTALE PUNTE
30

VRAAG 5**(25 punte; 20 minute)**

5.1

Voltooi die sin:

'n Geldige stelling✓✓ moet 'toekoms' of 'plan' insluit

'n Begroting is 'n ...

- Finansiële plan van verwagte ontvangstes en betalings
- Beplanning van die ontvangste en betalings vir 'n periode in die toekoms
- Waardebepaling van verwagte ontvangste en betalings om kontant te bestuur/beplan

2

5.2

BEREKENINGE**ANTWOORD**

5.2.1

Totale verwagte ontvangste (bydrae van spelers en afrigters uitgesluit).

R16 000 (twee punte)
 (Borgskap) R1 000 ✓ x 16✓ spelers
 (Donasies) R5 000✓

R21 000 ✓
 (een deel korrek)

4

5.2.2

Totale verwagte betalings

BETALINGITEM	BEREKENINGE	BEDRAG
Vervoer	3 000 ✓ + (850✓ x 2✓) 1 700 (twee punte)	4 700 (drie punte)
Verblyf	1 120✓ x 4 ✓ x 3✓	13 440 (drie punte)
Versekering	R15 ✓ x 18✓(toerlede)	270 (twee punte)
Maaltye	400 ✓ x 18 ✓	7 200 (twee punte)
Spanuitrustings		7 390 ✓
Vreemde items = -1 maks		
TOTAAL		33 000 ✓ (Een deel korrek)

12

5.2.3

Totale koste wat deur die spelers gedra moet word

(sien 5.2.1 en 5.2.2)

33 000 ✓ - 21 000 ✓

R12 000 ✓
 (een deel korrek)

3

5.2.4

Die bedrag wat ELKE SPELER vir die toer sal moet bydra.

(sien 5.2.3)

12 000 ÷ 16

R750 ✓✓
 (een deel korrek)

2

5.3

Die toer-organiseringskomitee, vermoed dat sekere sleutelspelers nie die minimumbedrag betaalbaar deur elke speler, sal kan bekostig nie. Stel TWEE moontlike metodes voor waarop addisionele fondse verkry kan word om hierdie spelers finansieel te ondersteun.

Enige TWEE voorstelle ✓✓ ✓✓

Moontlike antwoorde:

- Verkoop kaartjies vir gelukkige trekkings / lootjies
- Insamelingslyste wat spelers kan gebruik om geld van familie/vriende in te samel
- Fondsinsamelingsgeleenthede by die skool / in die gemeenskap
- Verkoop kos (bv worsbroodjies)
- Die span kan in 'n restaurant werk om kommissie/fooitjies te verdien
- Afrigters kan sommige koste-items betaal

2

TOTALE PUNTE
25

TOTAAL: 150